

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt XII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

tanquam solus ipse ad faciendam fidem non sufficeret, etiam testes adhibuit. Venerunt, inquit, mecum & sex fratres isti. Plura vir ille infra acti animi in eandem sententiam congerit, ut probet titulum presulatus non esse opponendum quò minus Ecclesie filiis, qui se gravatos asserunt, equo iudicio respondeatur.

CAPVT XII.

Synopsis.

I. Romana sedis auctoritatem tueri tenetur Rex Christianissimus iure Protectionis, quod Francorum Regibus competit. Quid sit ius Protectionis, ordinarium, extraordinarium, & reale pactis constitutum.

II. Protectio Romana sedis est ius reale questum Corona Francica. A Deo designata, ex Pelagio.

III. Initium huius Protectionis à Carolo Duce Francorum, & Gregorio, ob motus Longobardorum. Novis conditionibus aucta à Pippino Rege, & Stephano. Ex archibus Ravenna donatus Ecclesia Romana à Pippino, huicque Patriatus Romanus collatus. Conventio de Protectione non personalis, sed perpetua cum Rege & Regno.

IV. Patriatus datus filii Pippini. Qui dicerentur Patricij. Primo nuda dignitas, Patriatus; dein de ei adjunctum Imperium. Tutio Ecclesiarum & inopum Patriatus competit, ex Paulo Diacono. Patriatus collatus Regibus Francorum, Imperium & Tutionem complectebatur.

V. Carolo Magno in Augustum electo, Patricij nomen cessavit. Sed ius Protectionis Regibus Francorum questum, extintum non est. Ius illud in solidum in filios Reges testamento suo partitus est Carolus Magnus.

VI. Et filiis suis ex equo commisit Ludovicus Pius, Carolus Calvus hanc ad se una cum regno Francorum transmissam agnovit; ita tamen ut à Romana sede honor debitus sibi reddatur. Is honor explicatus de Protectione Patriciorum.

VII. Auxilia lata Ioanni VIII, Paschali II, Gelasio II, Innocentio II, Alexandro III. docent propagatum à secunda in tertiam Regum stirpem Protectionis auxilium.

VIII. Gregorius IX. Tutionem ecclesiastica libertatis regno Francorum assignat. Ut Paulus I. Hanc Tutionem implorarunt Innocentius IV. & Urbanus IV.

IX. Ceteri Reges novis officiis ius Patrocinij confirmarunt. Et pre ceteris Invictissimus Ludovicus XIII. consilio & opera Eminentiss. Card. Ducis Richely.

I. **A**BUNDE fatis probatum est, apud Gallos sedis apostolicæ principatum omnibus officiis per omnes ætates ex cultum fuisse; seu in ea communionis suæ Caput iure divino constitutum, seu supremam in Ecclesiis auctoritatem venerarentur, ut merito à me dictum fuerit, Primum Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ fundamentum in Primatu Romani Pontificis esse positum. Addam verò hoc capite, pluribus nominibus ad ejus Ecclesiæ dignitatem tuendam & ornandam Reges Christianissimos obstringi quàm ceteros totius Europæ

Reges & Principes, scilicet eximio illo Iure Patrocinij, seu Protectionis Regiæ, erga Romanam sedem, quod Francorum regno questum est. Illud autem non sic accipi velim, quasi rhetorum more ambrosiosius verbis à me dictum, sed ut ad normam legum & fori consultò propositum. Principes quidem Ecclesias in regnis suis constitutas ex officio tueri tenentur, quod ius Protectionis ordinarium est, & à jurisdictione pendet. Sed aliud est ius quoddam Protectionis extraordinarium, quod Ecclesiis sibi non subditis adversus potentiorum vim publicam, aut privatam, impertiri solent illi qui alias ex munere suo ad id non obligantur. Hæc Tutio vel Protectio ex eo profecta est, quò Summi Pontifices, aut ipsi etiam Imperatores, Proceribus viris aliquando demandarint ut ab injuriis Ecclesiis sibi creditas extra ordinem defenderent; Vel etiam quò Ecclesiarum Episcopi, aut Abbates, cum assensu Capitulorum & Monasteriorum, se in defensionem Procerum certis legibus tradiderint, mercedis annuæ & pensionis perpetuæ ut plurimum stipulatione adhibita. Harum conventionum octingentis abhinc annis initarum exempla creberima apud scriptores & vetera tabularia visuntur, & in diversis mediæ ætatis canonibus; bellorum privatorum infando usu in id Episcopos & monasteriorum præfectos sæpissime compellente, ut sibi Patronos, Defensores, Protectores, & Advocatos quos vocabant, adicerent, qui Protectionem & Defensionem singularem Ecclesiis impenderent, præter eam quæ à Regibus ex ordine disciplinæ publicæ expectabatur. Iure isto Protectionis, Defensionis, vel Advocatiæ, hereditate ad se transmissio, potiuntur etiamnum quamplurimi Principes in Germania, quod etiam quatuor abhinc sæculis in Gallia confinis obtinebat, multis Nobilium familiis se Advocatorum & Vicedominorum nomine jactantibus; donec jura illa Protectionum ecclesiasticarum Rex Christianissimus ad se solum in regno revocavit. De hoc Protectionis iure reali & hereditario amplissimos commentarios viri eruditi ex professo ediderunt.

II. Quod ad meum institutum attinet, necesse est ut probem ejus generis esse Protectionem illam Ecclesiæ Romanæ; cui impertiendæ quemadmodum hereditario iure Rex Christianissimus adstringitur, ita vice versa sedes Romana, in nulla parte suæ auctoritatis dignitate imminuta, Reges Francorum ut Protectores suis officiis ornare tenentur. Cum autem Protectionem istam aut mandatis Principum aut conventionibus quari monerim, non est quò aliquis

Advocatus, Patronus.

Commentarii de Advocatiæ iura.

expectet ut Regibus Francorum delegatam ab aliquo Principe Defensionem probem, præsertim cum jus illud eis ex æquo vindicaturus sim, si conventionibus inter Pontifices & Reges initis constare ostendam. Enimvero si altius origo rerum repetenda sit, non frustra asseretur Tuitionem Romanæ Ecclesiæ, Dei Optimi Maximi providentissimo consilio, Francorum Regibus fuisse conceditam. quod vicem mandati & delegationis præstabit, si quis exigat ut protectio nostra illo etiam jure fulciatur. Hujus rei illustrior probatio aliunde peti non potest quàm à Pelagio II. qui anno DLXXXII. cum à Longobardis Arrianis Ecclesia Romana & bello & hæresi vexaretur, auxiliâque Imperatorum Orientis lenta essent & invalida, nullam Tiberio Principi fieri injuriam censuit, si à Regibus Francorum in his angustiis constitutus subsidium peteret, & Aunacharij Episcopi Antissiodorensis gratiam, qua flagrabat apud Chilpericum Regem, ad impetrandum sollicitaret: *Nec enim, inquit Pelagius, sine magna providentiæ divinæ admiratione dispositum, quod vestri Reges Romano Imperio in orthodoxæ fidei confessione sunt similes; nisi ut huic urbi, ex qua fuerat oriunda, vel universe Italia finitimos adiutoresque præstaret. Cavete igitur, carissime frater, ne dum Regibus nostris juvandi nos virtus data sit devinitus, caritatis vestre circa nos levitas arguatur, qui illis & in fide & in consiliis vestro sacerdotio sic devotis suadere talia aut negligitis aut desertis.* Idem consilium inierat Vigilius Papa anno DXLIX. cum Gothis Romam tenentibus, Aureliano Episcopo Arelatensi dat in mandatis ut Childebertum Regem, qui Christianitatis studio venerationem integram sedi apostolicæ exhibebat, precibus suis exoraret ut sollicitudine sua Gothorum Regem ab injuria Romanæ Ecclesiæ inferenda revocaret.

III. Initium verò pactorum de Protectione cum Ecclesia Romana conventorum in ea tempora conferendum est quibus eam Regum Longobardorum impetus ad auxilia extraordinaria imploranda penè profligatam coëgit. Annus DCCXXXIX. huic consilio originem dedit. Etenim Luitprandus & Hilprandus Reges Longobardorum, cum in Ravennæ Exarchatus provinciis adversus Imperij Constantinopolitani copias bellum gererent, Ecclesiæ Romanæ patrimonia perinde ac ceteros provincialium agros depopulati sunt; deinde translato in ducatum & episcopatum Romanum exercitu, omnia cædibus & vastatione terruerunt; nulla habitaculorum quod pagus ille Romanus parochiam B. Petri con-

stitueret, ac proinde peculiaris cuiusdam immunitatis privilegium illi deberetur. Quare Gregorius III. Pontifex se suamque Ecclesiam Tuitioni Caroli Francorum Ducis commisit, literis illis quas lacrymis perfusas ad Carolum Subregulum magno cum animi sensu dedit: *Ad te post Deum confugium facimus, inquit. Conjuro te per Deum vivum & verum, & per ipsas sacratissimas Claves Confectionis beati Petri, quas vobis ad regnum direximus, ut non preponas amicitiam Regum Longobardorum amori Principis Apostolorum: sed velocius sub nimia festinatione sentiamus, post Deum, tuam consolationem ad nostram defensionem.* Protectio ista novis quibusdam legibus firmata fuit à Pippino Rege Francorum & Stephano II. Pontifice. Hic enim dum Aistulphi Longobardorum Regis armis undique premeretur, (qui quidem post Exarchatus & provinciæ Romanæ civitates, depulsis inde Constantinopolitanorum præsidibus, valido exercitu occupatas, patrimonio Ecclesiæ Romanæ usurpaverat) ad Gallias magno Procerum Romanorum comitatu stipatus accessit; ubi fœdus cum Pippino Rege pepigit, iis conditionibus, ut Rex ejusque filij Patricij Romanorum dicerentur, & Ravennæ Exarchatus à Longobardis armorum vi repetitus, donatione Pippini in Romanam Ecclesiam transferretur. Hæc conventa liquidius ostendi non possunt quàm ipsiusmet Stephani verbis: qui cum denuo ab Aistulfo fœderibus infractis Romæ obsidionem pateretur, pacta illa Pippino refricat: *Dum vestris mellifluis obtutibus presentati sumus, omnes causas Principis Apostolorum in vestris manibus commendavimus. Quoniam quidem inspirati à Deo aures petitionibus nostris accommodare dignati estis, & vos beato Petro polliciti estis ejus justitiam exigere, & defensionem sanctæ Dei Ecclesiæ procurare.* Ne quis verò existimet Protectionem istam, de qua convenerat Stephanus, personalem esse, & Pippino tantum concessam, sequentis epistolæ ab eodem Stephano ad Pippinum datæ verba velim diligenter expendat; unde manifestum fiet contractam fuisse non solum cum Rege, sed etiam cum ejus filiis, imò etiam cum ipso regno Francorum. *Quoniam, inquit, nulli alio nisi tantummodo tuæ amantissime Excellentie, vel dulcissimis filiis, & cunctæ genti Francorum, per Dei præceptionem & B. Petri, sanctam Dei Ecclesiam & nostram Romanorum Republicæ populum commissimus protegendum.*

IV. Patricij verò dignitatem, ut antè monebam, Stephanum & Romanos Proceres Pippino Regi & ejus filiis contulisse fidem facit epistola Stephani tertia, cujus inscriptio hæc est: *Dominis Excellentissimis*

F ij

Epistola Greg. 5.

Pelagius II. in ep. ad Aunachar. Episc. Antissiod.

Ep. Vigil. ad Aurel.

Steph. ep. 3. ad Pippinum.

Steph. ep. 4. ad Pippinum.

Parochia B. Petri dicitur à Petri. cium.

filiis Pippino Regi & nostro spiritali compatri, & Carlomanno item Regibus, & utrisque Patri-
ciis Romanorum, Stephanus Papa. Retinuit
hunc Patricij titulum Carolus Magnus: cu-
jus frequentissima habetur mentio in epi-
stolis Stephani Tertij, Hadriani Primi, &
in Edictis hujus Principis. Imò etiam Leo
III. Pontifex, quò beneficij recens à Ca-
rolo accepti monumentum aliquod pone-
ret, in camera Palatij Lateranensis Petrum
Apostolum depingi curavit, Carolo Patri-
ciatus insignia & Leoni Pallium Pontifi-
cium tradentem. Patricij nomen duo quæ-
dam complectebatur, & jurisdictionem,
qua Reges in Vrbe ex consensu Pontificis
& populi Romani potiebantur; & Prote-
ctionem, seu Defensionem, quam Roma-
næ Ecclesiæ polliciti erant. Patriciorum
autem tanta erat dignitas, ut à Constanti-
ni tempore, qui ejus auctor fuit, eminenti-
simos magistratus loco præcellerent; ita
ut Theodoricus & Athalaricus Italiæ Re-
ges non alienam à regni majestate Patri-
ciatus dignitatem, quæ illis ab Anastasio
collata fuerat, esse censuerint. Jurisdictio
cum Patriciatu conjuncta non erat; etsi
frequentissimè qui validissimis provinciis
aut exercitibus erant præfecti, dignitate
ista cohonestarentur. Inde profectum est
ut Italiæ Exarchi, qui ab Imperatoribus
Constantinopolitanis Ravennam cum sum-
mo imperio ad Italiæ administrationem
mittebantur, hujus etiam honoris essent
participes. Vnde Patricij Italiæ à scriptori-
bus aliquando dicuntur. Hoc exemplo Re-
ges Francorum in Gallia etiam Patricios
suos instituerunt: qui ob provincias sibi
concreditas, Patricij & Duces audiebant;
ut Dynamius Patricius Galliarum apud
Gregorium Magnum; & Mummolus Dux
& Patricius, aliique, apud Gregorium Tu-
rosensem. Sed propositi mei non est ea
nunc exequi quæ Patriciorum auctoritate
ultimis illis seculis continebantur. Id unum
fatis erit observasse, Patriciatu collato,
Ecclesias & inopes tuendi adversus vim po-
tentiorum præbitam fuisse facultatem.
Hoc patet ex ea formula qua Princeps Pa-
triciatum renuntiabat, quæ relata est à Pau-
lo Diacono. Sistebat se coram Principe
hujus dignitatis candidatus: qui cum prius
Imperatoris pedes, deinde genu, atque os
ipsum, & ceteros magistratus deoscularus
esset, his verbis à Principe excipiebatur:
Nobis nimium laboriosum esse videtur, conces-
sum nobis à Deo ministerium, solum procurare.
Quocirca nobis adiutorem facimus; & hunc ho-
norem tibi concedimus, ut Ecclesiis Dei & pau-
peribus legem facias, & inde apud altissimum
judicem rationem reddas. Tunc induat eam

Nicolaus Aleman.
in Parietinis Late-
ranensibus.

Paulus Diaconus
Hist. Longob.

Imperator mantum, & ponat ei in dextro indice
annulum, & det ei bombacinum propria manu
scriptum: Esto Patricius misericors & justus.
Tunc ponat ei in capite aureum circulum, & di-
mittat. Patriciatus itaque Romanorum,
præter imperium in Urbem & Ducatum
Romanum, Defensionem illam comple-
ctebatur, quæ pactis cum Romanis Ponti-
ficibus in initis erat constituta. Quare Caro-
lus Magnus sibi nunc Patricij Romanorum
titulum, nunc *Devoti sanctæ Ecclesiæ Defen-*
soris atque Adjutoris, in Edictis suis adscri-
bebat.

V. Hanc Patriciatus dignitatem ab an-
no DCCCXXXIX. Reges nostri magno
studio conservarunt usque ad annum octin-
gentesimum. Tunc enim, desinente octa-
vo seculo, Carolus Magnus acclamatione
populi Romani & consensu Leonis cum
Imperium recepisset, *omisso Patricij nomine*,
Imperator & Augustus est appellatus; ut testa-
tur Eginhardus. Etsi verò novus Imperij
splendor Patriciatus lucem extinxisset; ar-
tamen Protectio Ecclesiæ Romanæ, Co-
ronæ Francorum antè quæsitæ, per con-
fusionem Patriciatus cum Imperio sublata
non est. Imperio accessit Tuitionis impen-
dendæ officium; sed de pristino protectio-
nis jure, quod regno Francorum compete-
bat, nihil imminutum fuit. Potestas qui-
dem illa, qua jure Patriciatus in urbe Ro-
mana potiebantur Reges Francorum,
(quæ ab illis in solidum unà cum Pontifi-
cibus exercebatur, ut dicam alibi) confu-
sa fuit, & Imperio consolidata. Sed De-
fensio Ecclesiæ Romanæ inter cetera Do-
mus regis jura à Principibus recensita fuit,
ut in Caroli Magni filios transmitteretur,
nec præcipuo jure ab eo possideretur qui
Imperium retineret, sed ad omnes heredes
pertineret; ea lege, ut illis non liceret à
communione hujus Protectionis, familiæ
erciscundæ judicio discedere. Ita enim con-
stituit Carolus Magnus tabulis testamenti
sui, quibus inter filios regna Franciæ, Ita-
liæ, & Aquitaniæ distribuit; sed in solidum
Ecclesiæ Romanæ Defensionem reliquit,
eadem conditione qua à patre suo Pippino
& avo Carolo fuerat suscepta. *Super omnia*
autem jubemus, inquit, *ut ipsi tres fratres*
curam & defensionem Ecclesiarum S. Petri
simul suscipiant; sicut quondam ab avo nostro
Carolo, & beate memoriæ genitore nostro Pippi-
no Rege, & à nobis postea suscepta est; ut eam
cum Dei adiutorio ab hostibus defendere ni-
tantur, & justitiam suam, quantum ad ipsos
pertinet, & ratio postularit, habere faciant.
Hujus divisionis tabulæ à Proceribus Fran-
corum jurejurando & à Leone Pontifice
subscriptione firmatæ sunt anno DCCCVI.

Eginh. in Ann.
an. 801.

Testamentum Ca-
roli Magi.

ut docuit Eginhardus in Annalibus. Vnde primò colligimus eam fuisse sententiam & Caroli, cum susciperet Imperium, & Pontificis; Senatus, Populique Romani, cum illud ei detulerunt, ut à pactis pristinae Protectionis non discederetur, præterea jus istud inter ceteras res hereditarias recenseri, & ab antiquis illis pactioibus à Carolo repeti, huicque legato assensisse Leonem.

VI. Nolo mihi fidem haberi, nisi hoc sensu à Carolo Magni filii & nepotibus legatum istud exceptum fuerit, ut sibi quisque portionem regni Francorum cum hoc onere vel potius jure relictam fuisse censuerit. Ludovicus Pius, Caroli filius, cum divisionem regni in tres filios ex consilio Procerum instituisset, iussit iisdem planè verbis è testamento Caroli transcriptis, ut tres fratres, quos in consortium regni Francorum asciverat, defensionem Ecclesie sancti Petri simul susciperent. Hinc est quòd Ludovici filij Carolus Calvus Rex Francorum, & Ludovicus Rex Germaniæ, conventionibus illis quas in Metensi conventu exsententia Hincmari Archiepiscopi Remensis & aliorum quorundam procerum inierunt anno DCCCLXVIII. sibi quisque defensionem Ecclesie Romanæ servavit, ea lege tamen, ut sibi à Romano Pontifice debitus honor impendatur. *Mundeburdem autem & defensionem sancte Romane Ecclesie pariter conservabimus, in hoc ut Romani Pontifices nobis debitum honorem conservent, sicut eorum antecessores nostris antecessoribus conservaverunt.* Duo hæc observanda sunt. Vnum est, defensionem istam à Principibus mundeburdam vocari, qua voce significatur tutela quæ jure regio Ecclesiis à sacro Palatio concedi solebat, cujus variæ formulæ extant apud Marculfum. Alterum est, Principes istos originem hujus defensionis ab antiquis conventionibus repetere; licet eas ipsi non renovassent, & Imperio non potirentur, sed tantum regno Francorum. Quod attinet ad eum honorem quem sibi Reges impendi cupiunt, is est qui Protectori debetur ab eo qui in defensionem susceptus est; quem Canones patrono in Ecclesiis tribuunt, & processiois aditum vocant. Nempe iisdem solennibus eademque pompa excipi volunt, qua Carolum persecuti sunt Romani, antequam Imperio potiretur. Etenim cum Ticinum Carolus obsidione cingeret, Romam se contulit. Quid tum egerit Hadrianus Papa, malo verbis Anastasij quam meis referre: *Direxit in ejus occursum universos Iudices ad ferè triginta milia ab hac Romana Vrbe, ubi eum cum Bandora susceperunt.* Subjungit idem Anastasius in vita Hadriani: *Obviam illi ejus sanctitas di-*

rigens venerandas cruces, id est, signa, sicut mos est ad Exarchum seu Patrium suscipiendum, eum cum ingenti honore suscipi fecit.

VII. Temporis progressus nihil de hoc jure protectionis detrivit; inò verò magna accessio illi facta est, frequentibus & validis auxiliis, quibus Reges Francorum, pristinorum conventionum memores, Romanam Ecclesiam juverunt. Ioannes VIII. recessit in Gallias, ut suppetias adversus Lambertum Ducem Spoletanum impetraret à Rege Ludovico Balbo Caroli Calvi filio, cujus animum blandissimis literis antè demulserat; ita ut ab illius consilio pendere velle profiteretur in omnibus negotiis quæ in Synodo Trecenti, quam cogebat, discutienda occurrerent. Sed in ipso Concilio ea oratione erga Regem usus est, ut omnes intelligerent hereditarium esse ius istud Protectionis in regno Francorum: *Vos, carissime fili Ludovice, precor in defensionem, liberationem, atque exaltationem sancte Romane Ecclesie, sicut predecessores vestri fecerunt, & vobis sub attestatione facere mandaverunt, sine procrastinatione & ulla dilatione succurrite.* Paschalis II. ab Italia armis Henrici V. Imperatoris depulsus, in Galliam se contulit, ut Regis auxilio se adversus hostes tueretur, quod auxilium ut impetraret, consuetudinem antiquam in sui patrocinium protulit, teste Sugerio: *Blandè demulcens Regem, B. Petro sibi que ejus Vicario supplicat opem ferre, Ecclesiam manuteneri, & sicut suorum antecessorum Regum Francorum Caroli Magni & aliorum mos inolevit, tyrannis & Ecclesie hostibus audaciter resistere.* In eam sententiam Gilbertus, hujus temporis scriptor, Pontificibus in more positum fuisse adnotavit, ut in rebus afflictis opem à Regibus Francorum implorarent. Gelasius II. sede & Vrbe ab eodem Henrico pulsus, (qui Burdinum Archiepiscopum Bracarensem, natione Hispanum, Romanæ Ecclesie intruserat) *ad tutelam, inquit Sugerius, & protectionem Serenissimi Regis Ludovici, & Gallicane Ecclesie compassionem, sicut antiquitus consueverunt, confugit.* nempe ut clypeo Gallici nominis & Germaniæ vires & Hispaniæ ambitum infringeret. Quid memorem Innocentium II. qui factione Petri Leonis à sede deturbatus, succedit in Gallias, *tutum, Sugerio teste, & approbatum Ecclesie asylum; nuntiisque suis ad Regem Ludovicum destinatis, & persone & Ecclesie opitulari estlagit.* Quid Alexandrum III. qui suam dignitatem, in Gallias cum se recepisset, adversus Fridericum Imperatorem asseruit: quia, ut observavit Arnulfus, *quos devotio Gallicana suscepit, victoriam semper contulit & triumphum.* Cum itaque mos ille Ponti-

Ioan. ep. 87. in fonte tui cordis primùm turingendū calamus; deinde ma tu nāstra formabit charactera aptice.

Adlocutio Pontificis ad Regem in Synodo Tricallina.

Sugerius in vita Ludovici Grodi an. 1107.

Guibertus. 2. Hist. Hierosol. Apostolica seu Pontificali consuetudinarius fuit, si quis pessi sunt à hincina gente molestiam, auxilia semper experivisse à Franco.

Sugerius in vita Ludovici Grodi anno 1113.

Sugerius an. 1130.

Aimolin Contin. l. 5. c. 54.

Arnulfus Lexov. in ep. ad Arch. & ep. Angliæ.

Divisio Ludovici e. 21.

In Capitulis Caroli Calvi apud S. Annulsum.

Anast. in Hadr. l.

ficum auxilia petendi, & Regum Gallia suppetias ferendi, post pristinas illas conventiones perduraverit; quis non perspiciat in Tertiam stirpem propagatum jus Protectionis, quod in Secunda stirpis exordio initium sumpserat.

VIII. Planè videtur Gregorius IX. eam induisse curam ut fœdera ista aliquo pacto renovaret bullatis litteris quas ad S. Ludovicum Regem Gallorum dedit anno MCCXXXIX. ut Fridericum Romanæ Ecclesiæ imminentem repelleret. Etenim cum regni Gallicani gloriam præ ceteris regnis, & in fide armis propaganda constantiam, magnificis verbis prædicasset, eodem que gradu dignitatis præcellere dixisset quo Tribus Iuda reliquis tribus exsuperabat:

Ex quibus, inquit, evidenti ratione perpendimus quòd regnum Francie prædictum, benedictum à Domino, Redemptor noster quasi specialem divinarum voluntatum executorem eligens, & ipsum sibi sicut pharetram circa femur accingens, ex ipsa sepius sagittas electas extrahit, & eas in tuitionem ecclesiasticæ libertatis & fidei, in contritionem impiorum, & defensionem justitiæ, in arcu brachij potentis emittit. Idem laudibus Gallos ornaverant antea Paulus I. quas novis beneficiis à Gregorio deinde sunt promeriti. Ex his testimoniis patet Pontifices Romanos non in Regis Galliarum unius vel alterius studio peculiari, sed in ipsius regis dignitatis nomine præsidium suum collocasse; ita volentibus divinæ providentiæ fatis, ut regnum Francorum sedis apostolicæ defensionis devotum consecratumque esset. Cui officio cum Reges cumulatissimè satisfacerent, jus istud protectionis, consuetudinis antiquissimæ præscriptione quæsitivissè, non sine ratione dici potest. Hunc morem obstabat Innocentius IV. cum à Conventu Patrum Cisterciensis ordinis peteret ut Ludovicum IX. suis precibus exorarent ne à pristina & receptissima Gallia consuetudine discederet; sed avorum vestigia premendo, Romanum Pontificem ab injuriis Friderici vindicaret. Hoc jus protectionis provocabat Urbanus IV. cum ad eundem Regem Ludovicum, tanquam ad defensionis suæ dexteram, teste Nangio, se contulit, ut à Manfredi Siciliæ Regis impetu se immunem præstaret.

IX. Neque verò huic officio defuere Reges qui illos exceperunt. Non deficit in posteris innata majoribus erga Summos Pontifices singularis propensio; sed quasi hereditario jure ad omnes successores transmissa, ad nostram usque ætatem integra atque illibata pervenit; adeo ut tot ferè possit sedes apostolica laudare vindices, quot Reges Gallia. Quare non immorabor in re-

centendis per quos Summorum Pontificum res steterè; cum satis superque mihi sit hoc unum duntaxat monuisse, Galliam nullum Regem agnoscere, qui Ecclesiæ laboranti solenne patrocinium denegarit, cuique antiquius quidquam fuerit quam Protectoris insigne, longa & justa possessione quæsitum, novorum beneficiorum cumulo sibi confirmare. Quamvis autem inter Summos Pontifices Regesque Gallia quandoque similitates intercesserint, nihil tamen de Protectionis jure eis decessisse certum est. Quos enim privata res aliquandiu abalienaverant, in commune totius Ecclesiæ bonum conspirantia studia ita perfectè sacrosanctæ sedi conciliarunt, ut felici dissidio disjuncti videantur, quos arctiora deinceps amicitia vincula constrinxerunt. Ceterum præ aliis retro Gallia Regibus, Augustissimo Principi nostro potissimum Assertoris Titulum deberi, consumptæ in præsidium sedis apostolicæ regni vires, exhaustum ærarium abundè testantur. Elangueret in plerisque regni provinciis Christiana fides, Religio prostrata jacebat, vixque Ecclesiæ Romanæ inane nomen in ludibrium supererat. Lugubrem Matris fortem misertus Ludovicus, ut afflictæ pias vices exhiberet, in propria viscera arma convertit; subjectosque sibi populos ultore ferro profecurus est, ut parenti suus splendor contaret, pristinaque dignitas restitueretur. Nondum apostolicæ sedis conjurati hostes spiritus deposuerant, quantumcunque amissis aliquot urbibus debilitati, adversisque præliis imminuti, artibus scilicet & sociorum auxiliis confisi, atque Arce feroces. Accessit invictissimi Principis virtuti ac fortunæ Grandè Incrementum Eminentissimi Cardinalis Ducis Richelij prudentia, fortitudo, fides: cujus ministerio, cadente Romanæ Ecclesiæ æmula, elusisque factiosorum artibus, atque auxiliariis classibus dissipatis, fracti rebellium animi tandem ceciderunt, & debita sedi apostolicæ auctoritas rediit. Summi hujus viri, rerum divinarum atque humanarum consultissimi, solerti etiam prudentiæ debemus, quòd Ecclesiæ & Regni jura æquis ponderibus librando, (ut Ecclesiæ Romanæ Principem purpuratum, & Ducis corona Regis beneficio insignitum decebat) unicuique sua præstet intacta atque inviolata. Nec alius eventus expectandus erat sapientissimo Principi, cum religiosissimum Sacerdotem interioribus consiliis admoveret; B. Remigio florentissimum imperium jam olim Regibus nostris prænuntiantem, quando Episcoporum operam in administrando regno adhiberent.

T. 1. Liben. Eccl. Gall. cap. 1. N. 5. & in Notis ad N. 4.

Paulus I. ep. ad Francos. Verè enim vulturum est unum gentis vestra super multas generationum nationes, & regnum Francorum volens emicari in conspectu hominum quicquid hinc hinc profusa catholica & apostolica sancta Dei Ecclesiæ liberatoribus præstatur Regibus. Infia: *Verè quidem, carissimi, gens sancta, præcæle sacerdotum, populæ acquisitione, cui benedixit Deus Israel.* Math. Paris. 20. 1244. Secundum antiquam & consuetudinem Francie consuetudinem & libertatem, Romanus Pontificus contra insultum Imperatoris defendere, & si necessitas expostularet, eum in suo regno recepisset, sicut bene memoria Alexandri Papa exalanti, & a facie Imperatoris Friderici persequenti fugienti.

Elogium Cardinalis Richelij.

Epistola Remij ad Chiodorem: Sacerdotibus non laicorum debita deferre, & ad eorum consilia se non recurrere. Quod si non bene cum illis conveniret, provinciam melius persequere.